

Annes Eekhouts tweede roman *Op Een Nacht* gelezen.

En ik denk nu een beetje te snappen waarom de schrijfster in de Boekenweek, als Penelope, mensen in Bed ontving en hen daar *verhalen* voorlas. Het bed wordt in de roman gezien als laatste wijkplaats, daar waar je nog rust en troost kunt vinden. Daar waar alles uitgewist wordt, waar alles tot verhaal wordt gereduceerd. (Zoals ook Odysseus tenslotte terugkeert, rust vindt bij zijn Penelope; daar waar ook al zijn avonturen tot *verhalen worden*.)
Zie: p. 286 einde van de roman, laatste halve bladzijde.

Nachtgedachten over *Op Een Nacht* Bieden verhalen troost?

Op Een Nacht bestaat uit een aantal verhalen die de lezer zelf met elkaar moet zien te verbinden en moet duiden. Deze verhalen zijn zeer suggestief en het spoort lezers aan tot interpreteren.

Op verraderlijk terloopse verteltoon, wordt de nachtmerrieachtige inhoud van de roman langzaam onthuld. En tot bijna voorbij het einde, blijft spanning en verwarring voelbaar.

De idee: verhouding *feit : fictie* is hier knap uitgewerkt.

Tot aan het eind blijft de thematiek, de zoektocht naar de waarheid spannend.

Er wordt echter ook twijfel bij de lezer gezaaid, of die waarheid wel vindbaar is en of de personages zelf, die waarheid eigenlijk wel willen weten?

De drie hoofdpersonen zoeken elk binnen hun eigen universum naar die waarheid en bij de lezer ontstaat zo het besef dat het eerder gaat om dooltochten binnen ieders eigen ziel.

Beginpunt: Eekhout start met zicht te geven op de zwaar lijdende gevangene James. Wat wij lezen is dat hij in een somber gebouw, in een cel, in complete isolatie leeft en onmenselijk lijdt aan vreselijke angsten.

Die wanen van James in het eerste deel zijn beangstigend maar prachtig beschreven.

Met behulp van zijn fantasie probeert hij zijn reële wereld – zijn *dagwereld* - te ontvluchten. Hij creëert voor zichzelf *een leefbare nachtwereld*. Daarin fantaseert hij een gezin: hijzelf als een vader met vrouw Ana en hun kind Penny.

Of... is het toch anders? Is James daar terecht gekomen juist door zijn wanen, psychoses en ziet hij flitsen van herinneringen uit een vroeger harmonieus gezinsleven wat langzaam ook raakt aangetast?

Als lezer heb je de neiging om juist zijn nachtwereld, die wereld met vrouw en dochter als *werkelijkheid* te beschouwen en daar je houvast aan te ontlenuen.

De besprekingen die ik gelezen heb over het boek, gaan allen in op deze gezinssituatie; eigenlijk de droom, de vlucht of fictie in de fictie.

Allengs vertoont ook die *ogenschijnlijk normale wereld* van vader James scheuren, ook daar dringen de angsten binnen.

Echtgenote Ana geeft in het *tweede verhaal*, haar visie op de verhouding met James. Ze ziet hem als een extreem overbezorgde vader. We bemerken dat zij als moeder en echtgenote op haar hoede is en vindt dat James professionele hulp moet zoeken in verband met zijn angsten. Vermoedens, suggesties spelen hier een grote rol, dit komt tot een dramatische climax.

In het *derde verhaal* staat dan de inmiddels 21-jarige dochter Penelope centraal. Als lezer krijgen we inzage in haar gevoelswereld. En natuurlijk zij studeert psychologie. Haar moeder Ana is zojuist gestorven. Ook deze volwassen Penny zit vol vragen en heeft onverklaarbare angsten. Zijn die angsten erfelijk bepaald of komen ze voort uit jeugdtrauma's?

Kerngebeurtenis in haar jeugd is dat ze zoek is geweest. En duurde dat nu vijf maanden of drie dagen? Als lezer weten wij inmiddels dat het irrelevant is die vraag te stellen... maar toch... we worden meegesleurd in de diepte van deze fictieve wereld.

Penny heeft geen enkele herinnering aan die gebeurtenis, hoort hier pas over na overlijden van haar moeder. Emoties als angst en wantrouwen enerzijds, anderzijds behoefte aan geborgenheid en veiligheid spelen een belangrijke rol.

Concreet komt dat mooi tot uiting in de *slotscène*. *Het Bed van Penelope* is hier *motief*, wordt tot troost en toevluchtsoord. Het biedt *even* veiligheid, geeft geborgenheid en rust. Eekhout speelt met een klassiek gegeven. De dochter wordt hier tot geliefde zie: de verhouding van Godfried (is vriend, leeftijdgenoot van de vader) met Penny. Moeder Ana is gestorven en vader James wordt tot kind. Penny neemt de rol over van de geliefde/ echtgenote (met Godfried) en speelt de rol van de moeder voor haar vader. En het kind zelf? Blijkt dat geschonden? Het is in ieder geval geen kind meer. Door het sterven van de moeder, is Penny kind af en worstelt intussen met haar eigen angsten. Is zij letterlijk en of figuurlijk besmet? Zitten de wanen ook in haar genen? (p.218)

In het derde deel is er ook nog een extra *verhaal* dat in drie fragmenten wordt verteld. Dat correspondeert met de flarden angstige jeugdherinneringen van James uit deel I. Deze fragmenten verklaren waarom het kind op de varkensboerderij zo angstig is.

Een juweel van een verhaal! Sober, onheilspellend en zeer suggestief neergezet.
Cit. p.205 *Mijn nieuwe moeder duwt mijn nieuwe vader weg/ Nieuwe ouders willen nooit lelijke kinderen/ De vlieg* (als onheilsmotief) dwarrelt voortdurend rond: *op het plafond, loopt rondjes boven het hoofd van mijn nieuwe moeder enz.*

Eekhout biedt weinig troost, ja *het Bed* als voorlopige schuilplaats en ...de *slaap*. En ja gelukkig, uiteindelijk zijn het *verhalen*: fantasieën, het zijn de wanen van James die we gevolgd hebben, het is fictie. Raadsels blijven, worden niet allen opgelost, zoals ook in dromen. Soms vind ik die onafheid te vaag, soms vind ik dat suggestieve mooi. Fijnzinnig is bijvoorbeeld de zweem van een gedachte aan een eventueel incestueuze verhouding. Niet voor niets zet Penny, Bobby aan de kant voor een vaderfiguur als Godfried, waarbij zijzelf het initiatief tot seks neemt. En het kind wordt tot moederfiguur van haar eigen vader. De moeder – dochter figuur vloeit hier ineen. Zie p. 271.
Maar wat er vroeger werkelijk gebeurd is blijft geheim.

Het is een zware donkere psychologische roman. Een beetje meer luchtigheid had die donkerte misschien iets lichter kunnen maken. Maar toch, welzeker, fictie/ verhalen bieden troost: *ze liegen de waarheid* (Kellendonk) en geven ons inzicht in ons bestaan.

Met toenemende fascinatie heb ik dit boek gelezen en het blijft je bezig houden lang nadat je het terzijde hebt gelegd.

Marianne Reerink   maart 2016

